

SPIEKBRIEF

Cruciale jaartallen

- 1246 Graaf Willem II verleent Delft stadsrechten
- 1389 Delft mag een vaart naar de Maas graven; stichting van Delfshaven
- 1536 Een enorme brand legt meer dan de helft van de stad in de as
- 1584 Willem van Oranje vermoord in het Prinsenhof, begraven in de Nieuwe Kerk
- 1653 Oprichting van De Porceleyne Fles, de enige nog bestaande plateelbakkerij uit de Gouden Eeuw
- 1775 Wybo Fijnje wordt uitgever van de Hollandsche Historische Courant; een platform voor kritische patriotten zoals Gerrit Paape
- 1842 Oprichting van de Koninklijke Akademie, de eerste ingenieursopleiding van het land en voorloper van TU Delft
- 1869 Jacques van Marken sticht de Gist- en Spiritusfabriek, begin van de Delftsche Nijverheid die Delft tot industriestad maakt
- 1921 Buurgemeenten Hof van Delft en Vrijenban worden opgedeeld; het grondgebied van Delft verdrievoudigt
- 2015 Spoortunnel gereed, Delft wordt niet meer door het spoorwegviaduct in twee gedeeld

VOOR DUMMIES MAKEN ALLES MAKKELIJKER!

- 9789045353470 **Apps maken voor kids voor Dummies** *Bergner & Leonhardt*
- 9789045353227 **Beleggen voor Dummies, 4e editie** *Oudshoorn & Siks*
- 9789045353234 **Financieel management voor Dummies, 6e editie** *Tracy*
- 9789045353289 **Gezond eten voor Dummies, 6e editie** *Rinzler*
- 9789045351940 **Gitaarspelen voor Dummies, 4e editie** *Phillips & Chappell*
- 9789045353494 **iPad voor Dummies, 2e editie** *Baig & LeVitus*
- 9789045353579 **Je baby's eerste jaar voor vaders voor Dummies** *Perkins e.a.*
- 9789045353517 **Mac voor Dummies, 14e editie** *Baig*
- 9789045351247 **Microsoft Excel 2016 voor Dummies** *Harvey*
- 9789045353562 **Muziektheorie voor Dummies, 3e editie** *Pilhofer & Day*
- 9789045351902 **NLP voor Dummies, 3e editie** *Ready & Burton*
- 9789045353180 **Photoshop Elements 15 voor Dummies** *Obermeier & Padova*
- 9789045350301 **Scrum voor Dummies** *Franken*
- 9789045350325 **Spaans voor Dummies, 2e editie** *Wald*
- 9789045353203 **Windows 10 voor Dummies, 2e editie** *Rathbone*
- 9789045351285 **Zakelijk schrijven voor Dummies** *Haaren*

Voor Dummies in voordelige pocketeditie

- 9789045353531 **HTML en CSS voor Dummies, 8e editie** *Tittel & Noble*
- 9789045353586 **Klussen voor Dummies** *Hamilton*
- 9789045353548 **PR voor Dummies, 3e editie** *Haaren*
- 9789045353593 **Wijn voor Dummies, 5e editie** *McCarthy & Ewing-Mulligan*
- 9789045353319 **Yoga voor Dummies, 2e editie** *Feuerstein & Payne*

De kleine voor Dummies

- 9789045351872 **De kleine Instagram voor Dummies** *Bruijn*
- 9789045353609 **De kleine Liefdestips voor Dummies** *Nederlof & Vane*
- 9789045353555 **De kleine Mindfulness op het werk voor Dummies** *Alidina & Adams*

Dit is een selectie uit ons Voor Dummies-aanbod.

Deze Voor Dummies zijn verkrijgbaar in de boekhandel.

Neem ook eens een kijkje op www.dummies.nl of www.facebook.com/voordummies voor het laatste nieuws en leuke winacties!

Inhoud

Inleiding	9
Van dik naar dun	10
Delvenaren en Delftenaren	10
Pictogrammen	11
Hoofdstuk 1: Delft wordt stad (Romeinse tijd tot 1359)	13
Romeinse sporen	13
Een hof in de wildernis	15
Stadsrecht	16
Voor ziel en zaligheid	17
Bier en laken	20
Hoofdstuk 2: Delft wordt groot (1359-1494)	21
Kabeljauwen in de stad	21
Het beleg van Delft	22
Een eigen haven aan de Maas	24
Moderne devotie	24
De Zoen van Delft	27
Hervorming van het stadsbestuur	28
De strijd om het water	29
De Jonker Fransenoerlog	31
Hoofdstuk 3: Hoge toppen, diepe dalen (1494-1572)	33
Brouwers aan de macht	33
Religieuze spanningen	35
Delft in de as gelegd	37
De beeldenstorm	39

Hoofdstuk 4: Een gouden eeuw (1572-1672)	41
Het hof van de Prins	42
Een stad vol vluchtelingen	43
Gereformeerde revolutie	45
De Kamer van Charitate	46
Lakennijverheid in nieuwe banen	48
Delft en de VOC	49
Delfts 'porceleyn'	51
Een markt voor luxe	53
Delftse schilders	53
Liefhebbers van de wetenschap	55
Een netwerk van trekvaarten	57
Hoofdstuk 5: Naar een nieuwe stad (1672-1795)	59
Rijke regenten in een arme stad	59
Tuchthuis en beterhuizen	61
Katholieke kerkscheuring	62
De Delftse invloedssfeer	64
Onderwijs voor iedereen	64
Openbare werken	66
Kritische burgers	67
Hoofdstuk 6: Trage vooruitgang (1795-1842)	71
Politiek gekrakeel	72
Franse bezetting	73
Kerkelijke vrijheid	74
Delft in geldnood	75
Hulp van de koning	76
Militaire industrie	77
Van krimp naar groei	78
Een zelfverzekerde stad	81
Daar komt de trein	83
Tussen Rotterdam en Den Haag	84

Internationaal recht: Hugo de Groot	137
Microbiologie: Van Leeuwenhoek.....	137
Techniek: ingenieursopleiding.....	139
Hygiëne: wisselende poeptonnen	139
Veiligheid: verkeersdrempel	140
Lichtgewicht: Glare	140
Plasticsoep: The Ocean Cleanup.....	141
Index	143

Inleiding

Weinig Nederlandse steden zijn buiten de landsgrenzen zo bekend als Delft. Zo is de stad over de hele wereld beroemd om zijn aardewerk. Niet voor niets is *Delftware* de internationale aanduiding voor blauw-wit plateel, ook als het is gemaakt in pakweg Londen of Berlijn. In Delft werd Willem van Oranje vermoord en begraven, reden waarom de meeste leden van het Koninklijk Huis na hun overlijden nog altijd worden bijgezet in de Nieuwe Kerk. Beelden van hun uitvaart gaan tegenwoordig de hele wereld over. Van New York tot Tokyo staan lange rijen voor musea als er een tentoonstelling plaatsvindt over Delftse schilders, met Johannes Vermeer als grootste publiekstrekker.

In Nederland was de Koninklijke Akademie, de voorloper van de TH en TU Delft, een eeuw lang de enige instelling in zijn soort. Hier opgeleide ingenieurs hebben eraan bijgedragen dat Nederland bekendstaat als het land dat niet door God maar door zijn inwoners is geschapen. Tegenwoordig trekken studenten en docenten van de TU wereldwijd de aandacht met hun zonnewagen NUNA, de hyperloop en de kwantumcomputer. Toeristen uit alle windstreken komen zich in Delft vergapen aan wat wel is genoemd 'de meest Hollandse stad van Nederland'. Samen met de zeer internationale studentenpopulatie zorgen zij ervoor dat Delft in alle seizoenen een levendige stad is.

Van dik naar dun

Het is niet gemakkelijk om zoveel geschiedenis samen te vatten in een klein boekje als dit. Eerder schreven wij er twee dikke delen over vol. Gerrit Verhoeven publiceerde in 2015 *De derde stad van Holland. Geschiedenis van Delft tot 1795*. Het jaar daarop verscheen van de hand van Ingrid van der Vlis *Vooruit met veel verleden. Geschiedenis van Delft vanaf 1795*. We begonnen met de prehistorie en sloten af met de voltooiing van enkele bouwprojecten die het aanzien van Delft voorgoed veranderden. Uiteraard is voor deze kleine geschiedenis van Delft rijkelijk geput uit dat tweedelige standaardwerk. Dat is voorzien van een notenapparaat en een literatuurlijst, waarin te vinden is waar wij onze wijsheid vandaan haalden. Bovendien zijn deze boeken rijk geïllustreerd, zodat zij ook letterlijk een fraai beeld van de Delftse geschiedenis geven.

Een handzame tussenvorm is de *Canon van Delft*, uitgegeven door de Historische Vereniging Delfia Batavorum in 2013. Een jaar later verscheen een Engelse vertaling *Story of Delft*. In vijftig 'vensters' wordt de geschiedenis van Delft gepresenteerd. Zonder noten en literatuur, maar wel met heel veel plaatjes.

Delvenaren en Delftenaren

Er bestaat een fijnzinnig onderscheid tussen Delvenaren en Delftenaren. Een Delvenaar is hier geboren en getogen, een Delftenaar is import. We zullen het maar meteen bekennen: wij zijn geen inboorlingen. Wel zijn wij allebei al heel lang bezig met de geschiedenis van deze boeiende stad. We doen onderzoek in archieven, we geven lezingen en we publiceren boeken en arti-

kelen. Vervelen gaat Delft nooit, kunnen wij uit eigen ervaring zeggen. We hebben er dan ook alle vertrouwen in dat we met dit boekje velen enthousiast maken om zich te verdiepen in haar rijke geschiedenis.

Pictogrammen

Om bepaalde delen van de tekst te markeren zijn pictogrammen gebruikt. De volgende pictogrammen kun je tegenkomen.

BELANGRIJK

Dit pictogram geeft aan dat er in de tekst een belangrijke ontwikkeling wordt beschreven.

TECHNISCHE
INFO

Dit pictogram vestigt de aandacht op een korte en heldere uitleg van gebeurtenissen en processen.

CITAAT

Dit pictogram markeert een citaat van een Delvenaar, een Delftenaar of een bezoeker van de stad.

Hoofdstuk 1

Delft wordt stad (Romeinse tijd tot 1359)

Het oudste document in het Delftse archief is de oorkonde met het stadsrecht van 15 april 1246. Je zou kunnen zeggen dat daarmee de geschreven geschiedenis van de stad begint. Het ontstaan van Delft als nederzetting ligt echter veel verder terug in de tijd. Zelfs de Romeinen hebben in de regio hun sporen nagelaten.

Romeinse sporen

Rond het begin van onze jaartelling was de omgeving van het huidige Delft een kwelderlandschap, waar eb en vloed vrij spel

hadden. Vanuit de Maas liepen geulen noordwaarts het binnenland in. De voornaamste was de Gantel, die van Naaldwijk via Wateringen en Rijswijk naar Delft liep. Op de oeverwallen van de Gantel ontstonden kleine nederzettingen. De bewoners lieten vee grazen op de natte graslanden. Door greppels en sloten te graven maakten zij land geschikt voor akkerbouw. Ten noordoosten van Delft begon een hoger gelegen veengebied. Aan de flanken van dit onbegaanbare landschap groeiden elzen, berken en eiken.

Het rijk van de Romeinen strekte zich uit tot de Rijn, waarlangs zij indrukwekkende verdedigingswerken aanlegden. Ook in de omgeving van Delft hebben zij hun stempel gedrukt op het landschap en de cultuur.

Omstreeks 40 na Christus werd de benedenloop van de Gantel onderdeel van het kanaal dat de Romeinse veldheer Corbulo liet graven tussen de Maas en de Rijn. Aan de monding bij Naaldwijk zijn de resten van een haven gevonden. In de omgeving van Delft zijn uit deze periode verkavelingspatronen aangetroffen die wijzen op intensieve landbouw. Bij Rijswijk is zelfs een boerderij opgegraven die was voorzien van een 'hypocaustum', een typisch Romeins systeem voor centrale verwarming. In Delft is een deel van een terracotta toneelmasker gevonden, vermoedelijk gemaakt in Keulen en door Romeinen meegebracht naar deze streken.

In de derde eeuw verzwakte het Romeinse rijk door interne twisten en invallen van Germaanse stammen. De organisatie van het waterbeheer verslaptte, de Gantelmonding slibde dicht en de omvang van het bewoonbare gebied nam af.